

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Кафедра міжнародних економічних відносин
(назва кафедри)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор
із навчально-методичної
роботи

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

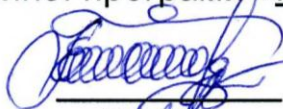
рівень вищої освіти другий (магістерський)
галузь знань 29 «Міжнародні відносини»
спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»
освітньо-професійна програма «Міжнародний бізнес»

Завідувач(ка) кафедри міжнародних економічних відносин
(назва кафедри)

(підпис)

Отенко І. П.
(прізвище та ініціали)

Гарант освітньо-професійної програми «Міжнародний бізнес»
(назва програми)

(підпис)

Птащенко О. В.
(прізвище та ініціали)

Укладачі:

(підпис)

Отенко І. П.
(прізвище та ініціали)

(підпис)

Птащенко О. В.
(прізвище та ініціали)

(підпис)

Іващенко Г. А.
(прізвище та ініціали)

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2023

УДК 339.9(076.034)

НЗ1

Укладачі: І. П. Отенко
О. В. Птащенко
Г. А. Іващенко

Затверджено на засіданні кафедри міжнародних економічних відносин.
Протокол № 5 від 22.11.2022 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Наскрізна програма практики для студентів спеціальності НЗ1 292 «Міжнародні економічні відносини» освітньої програми «Міжнародний бізнес» другого (магістерського) рівня [Електронний ресурс] / уклад. І. П. Отенко, О. В. Птащенко, Г. А. Іващенко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. – 31 с.

Наведено принципи, види, терміни та місце проведення практики. Розкрито процес організації практики, цілі та завдання практики. Подано вимоги до звіту з практики, форми та методи контролю, а також систему оцінювання знань студентів.

Рекомендовано для роботодавців (стейкхолдерів), викладачів і здобувачів вищої освіти галузі знань 29 «Міжнародні відносини» спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» освітньої програми «Міжнародний бізнес».

УДК 339.9(076.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2023

Вступ

Наскрізню програму практики складено, відповідно до Положення про проведення практики студентів Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, розробленого, згідно із Законом України «Про вищу освіту», Положенням про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 08.04.1993 р. № 93, Положенням про організацію освітнього процесу в Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця, уведеного в дію наказом університету від 25.02.2021 р. № 82, стандартами вищої освіти, освітньо-професійною програмою *«Міжнародний бізнес»*, *другого (магістерського) рівня*, спеціальності 292 *«Міжнародні економічні відносини»*.

Програма практики сприяє оволодінню здобувачами вищої освіти навичками практичної роботи у сфері міжнародного бізнесу, формує чітке уявлення про структуру та зміст практик і звітів з її проходження й функції керівників практики від підприємства та від закладу вищої освіти. Наскрізна програма практики становить собою методичні рекомендації щодо збору даних для написання дипломної роботи магістра та підготовки й оформлення звітів з практики.

Керуючись наскрізною програмою практики, здобувачі вищої освіти оволодіють необхідними практичними навичками та вміннями у сфері міжнародного бізнесу.

1. Види, загальні характеристики, мета та заплановані результати практик

1.1. Види практик (табл. 1): переддипломна.

Таблиця 1

Види практик

Курс	Назва практики	Очна (денна) форма навчання	Заочна форма навчання	Кафедра, що забезпечує організацію	Тривалість практики	Семестр
II	Переддипломна	+	+	Міжнародних економічних відносин	6 тижнів	3-й

1.2. Характеристика практик (табл. 2).

Усі види практик є обов'язковими освітніми компонентами.

Таблиця 2

Характеристика практик

Курси	Назви практик	Очна (денна) форма навчання	Заочна форма навчання	Кількість кредитів	Загальна кількість годин	Семестр	Форми контролю
II	Переддипломна	+	+	10	300	3-й	Звіт

1.3. Мета та основні завдання практики.

1.3.1. Переддипломна практика.

Метою переддипломної практики є завершення формування у здобувачів вищої освіти професійних практичних навичок, необхідних для роботи на підприємствах, оволодіння ними сучасним інструментарієм, розрахунково-аналітичними операціями, управлінськими процедурами та технічними засобами виконання робіт у сфері міжнародної економічної

діяльності, завершення формування бази знань для виконання магістерської роботи та набуття професійних компетентностей для подальшого використання їх у реальних виробничих умовах.

Основними завданнями переддипломної практики є такі:

забезпечення практичної підготовки до самостійної роботи на фахових посадах з міжнародних економічних відносин;

набуття вміння адаптації теоретичних положень, методичного інструментарію, викладеного в спеціальній літературі, передового досвіду підприємництва до умов діяльності конкретного підприємства-суб'єкта ЗЕД;

поглиблення теоретичних знань з навчальних дисциплін циклу професійної підготовки та закріплення практичних навичок управління міжнародним бізнесом на підприємствах, в установах та організаціях;

закріплення практичних навичок проведення економічного дослідження, формування його інформаційного, правового та методичного забезпечення, з огляду на сутність проблем, що вирішуються, та обмежень, пов'язаних з діяльністю конкретного підприємства;

напрацювання навичок оброблення звітно-статистичної інформації щодо міжнародної діяльності підприємств, установ і організацій;

розвиток навичок і вмінь інформаційно-аналітичної, проєктно-дослідницької, діагностичної, інноваційної та консалтингової діяльності для вирішення актуальних проблем функціонування суб'єктів міжнародного бізнесу різного рівня;

розроблення матеріалів з організації певного напрямку міжнародної економічної діяльності;

детальне ознайомлення з діяльністю безпосередньо на робочому місці, отримання навичок роботи в сфері організації зовнішньоекономічної діяльності, діловодства міжнародних операцій, використання інформаційних технологій, вироблення міжнародних стратегій та ін.;

збір фактичного та аналітичного матеріалу для підготовки та написання дипломної роботи магістра;

впровадження розроблених науково-обґрунтованих рекомендацій та пропозицій у діяльність підприємств, державних органів влади й управління різних рівнів.

Результатом переддипломної практики є узагальнення та розширення здобутих знань, умінь і навичок, оволодіння професійним досвідом з міжнародного бізнесу та формування готовності випускників до самостійної трудової діяльності, а також збір та опрацювання даних для написання дипломної роботи магістра.

1.4. Заплановані компетентності та результати навчання подано у табл. 3.

Таблиця 3

**Заплановані компетентності та результати навчання
за видами практик**

Спеціальні компетентності (СК)	Загальні компетентності (ЗК)	Результати навчання (РН)
Переддипломна практика		
ІК	ІК	РН2
ІК	ІК	РН3
ІК	ІК	РН5
ІК	ІК	РН6
ІК	ІК	РН8
ІК	ІК	РН9
ІК	ІК	РН11
ІК	ІК	РН12
ІК	ІК	РН13

Примітка.

ІК – інтегральна компетентність.

РН2. Креативно мислити, проявляти гнучкість у прийнятті рішень на основі логічних аргументів та перевірених фактів в умовах обмеженого часу і ресурсів на засадах використання різних діагностичних методологій провідних міжнародних організацій.

РН3. Систематизувати, синтезувати й упорядковувати отриману інформацію, ідентифікувати проблеми, формулювати висновки і розробляти рекомендації, використовуючи ефективні підходи та технології, спеціалізоване програмне забезпечення з метою розв'язання складних задач практичних проблем з урахуванням культурних особливостей суб'єктів міжнародних економічних відносин.

РН5. Оцінювати ступінь складності завдань при плануванні діяльності та опрацюванні її результатів.

РН6. Аналізувати нормативно-правові документи, оцінювати аналітичні звіти, грамотно використовувати нормативно-розпорядчі документи та довідкові матеріали, вести прикладні аналітичні розробки, професійно готувати аналітичні матеріали.

РН8. Розробляти і досліджувати адаптивні моделі вирівнювання дисбалансів та нівелювання загроз глобального розвитку, пропонувати варіанти вирішення проблем за результатами дослідження.

PH9. Здійснювати моніторинг, аналіз, оцінку діяльності глобальних фірм (корпорацій, стратегічних альянсів, консорціумів, синдикатів, трастів тощо) з метою ідентифікації їхніх конкурентних позицій та переваг на світових ринках.

PH11. Розуміти сутність соціального виміру глобального економічного розвитку та імплементувати принципи соціальної відповідальності в діяльності суб'єктів міжнародних економічних відносин.

PH12. Визначати геоекономічні стратегії країн та їхні регіональні економічні пріоритети з урахуванням національних економічних інтересів і безпекової компоненти міжнародних економічних відносин у контексті глобальних проблем людства й асиметричності розподілу світових ресурсів.

PH13. Ідентифікувати зміни кон'юнктури ринків під дією невизначених факторів, здійснювати їх компаративний аналіз, критично оцінювати наслідки продуктованих ідей та прийнятих рішень з метою прогнозування тенденції розвитку глобальних ринків.

2. Зміст практик

2.1. Переддипломна практика.

На початку практики здобувач вищої освіти узгоджує з керівником практики від підприємства та складає календарний план проходження своєї переддипломної практики, який знаходить відображення у щоденнику практики. Під час проходження переддипломної практики здобувач вищої освіти здійснює ведення щоденника практики, де якомога повніше висвітлює характер і зміст роботи, яку він виконує на базі практики, участь у господарській і громадській діяльності підприємства, або іншої бази практики, фіксує складності, вносить робочі записи, де відображає спостереження та зауваження відносно діяльності підрозділу, а також висновки і пропозиції щодо її покращення та удосконалення.

Переддипломна практика передбачає використання теоретичних знань усього блоку професійно-орієнтованих дисциплін і практичних навичок аналізу та удосконалення міжнародної економічної діяльності. Звіт має висвітлювати всі аспекти діяльності здобувача вищої освіти на місцях практичної підготовки, має бути структурованим.

У процесі проходження переддипломної практики здобувач вищої освіти має дотримуватися встановлених на базі переддипломної практики правил внутрішнього розпорядку, показувати приклад активного відношення до праці, брати участь у виробничих нарадах, зборах колективів підрозділів, засіданнях правління тощо.

Здобувач під час проходження переддипломної практики має зібрати статистичний матеріал, ознайомитися з інформацією за темою дипломної роботи магістра, зібрати та підготувати графічний матеріал.

Також практичним завданням є розроблення пропозицій щодо вдосконалення міжнародної економічної діяльності підприємства (установи, організації).

Під час проходження переддипломної практики здобувачі другого (магістерського) рівня адаптують набуті знання стосовно:

визначення місця підприємств і організацій (баз практики) в економіці України;

оцінювання конкурентної позиції бази практики на національному та міжнародному ринках;

застосування сучасних методів дослідження та аналізу міжнародної діяльності підприємств;

оцінювання тенденцій розвитку міжнародної економічної діяльності об'єкта практики;

формування й обґрунтування аналітичних висновків та практичних рекомендацій, спираючись на розрахункові показники.

Здобувачі вищої освіти під час практики набувають таких умінь та навичок:

визначати об'єкти міжнародної економічної діяльності підприємства;

систематизувати, синтезувати й упорядковувати отриману інформацію на базі практики щодо міжнародної економічної діяльності;

розробляти та реалізовувати на практиці конкретні методи, засоби й інструменти управління міжнародною діяльністю бази практики;

визначати результативність міжнародної діяльності;

розробляти і використовувати методики аналізу міжнародної діяльності та ефективності міжнародних операцій бази практики.

Джерела інформації для написання звіту з практики:

історія розвитку підприємства чи установи;

види міжнародної економічної діяльності підприємства;

інформація про форму власності, іноземні інвестиції;

пріоритетні напрями розвитку підприємства чи установи;

інформація про організацію міжнародної економічної діяльності;

зовнішньоекономічні зв'язки з компаніями (організаціями);

міжнародні контракти, розрахункова та митна документація;

Положення про відділ міжнародних економічних зв'язків;

річна фінансова звітність;

інформація з офіційного сайту щодо діяльності підприємства, установи чи організації;

інша інформація, необхідна для написання дипломної роботи, що має бути зібрана за узгодженням з керівником дипломної роботи.

У ході проходження практики здобувач для аналізу міжнародної діяльності підприємства має вивчити основні документи, які визначають зовнішньоекономічну діяльність на підприємстві (які виносяться у додатки).

Усі аналітичні розрахунки, моделі, матеріали таблиць, графічні ілюстрації мають супроводжуватися висновками, які дозволяють з'ясувати сутність управлінських та економічних процесів, що спостерігаються в організації, їхні особливості та тенденції розвитку, поглиблений аналіз яких допомагає виявити невикористані резерви.

Здобувач вищої освіти під час виконання аналізу стану міжнародної діяльності підприємства має розуміти, що головною умовою проведення зовнішньоекономічної операції є її ефективність, тому в звіті в обов'язковому порядку має бути наведено фактичні дані за всіма показниками відповідно до операцій, що здійснюються.

Структура звіту з переддипломної практики має бути такою:

1. Титульний аркуш встановленої форми з підписом керівника від підприємства (1 сторінка).

Титульний аркуш звіту з практики має містити підпис уповноваженої особи від бази практики та печатку. Форму титульного аркуша звіту з практики надає здобувачу вищої освіти керівник практики від університету.

2. Зміст, у якому відбивається перелік питань, які відображаються в звіті (1 сторінка).

3. Вступ, де відображаються цілі, завдання та напрями дослідження роботи здобувача вищої освіти на конкретному підприємстві (1 – 2 сторінки).

Вступ має висвітлювати таку інформацію, як:
актуальність проходження практичної підготовки;
аналіз публікацій за тематикою, пов'язаною з міжнародною економічною діяльністю;
мета й завдання дослідження (написання звіту з практики);
методи дослідження відповідно до визначених завдань;
інформаційна основа написання звіту з практики;
інформація про базу переддипломної практики;
практичне значення одержаних результатів.

4. Основна частина, в якій розкриваються питання, вказані в загальній частині змісту практики, аналіз діяльності підприємства та особливості ведення його міжнародної економічної діяльності (10 – 15 сторінок).

Основний зміст звіту з переддипломної практики має містити такі складові:

надається загальна характеристика об'єкта дослідження та специфіки його міжнародної економічної діяльності (міжнародних економічних операцій), а саме організаційні та структурні особливості, стадії розвитку міжнародної діяльності підприємства, основні види експортної (імпортної) продукції підприємства, виробнича та організаційна структура підприємства, конкурентне середовище підприємства на міжнародних ринках;

проводиться аналіз стан та перспектив розвитку міжнародної економічної діяльності (міжнародних економічних операцій) на підприємстві: форми зовнішньоекономічної діяльності / міжнародного економічного співробітництва; типові міжнародні контракти підприємства / організація міжнародних операцій / інформаційне забезпечення міжнародної діяльності підприємства; географічна та товарна структура міжнародної діяльності підприємства / міжнародний маркетинг підприємства / міжнародні фінансові операції; необхідно провести діагностику міжнародної діяльності підприємства / неефективних бізнес-процесів;

проводиться оцінювання ефективності міжнародної діяльності підприємства: необхідно оцінити економічні результати експорту та імпорту підприємства, зовнішньоекономічний потенціал підприємства та перспективи його реалізації, бізнес-план розширення міжнародних ринків збуту / залучення іноземного інвестора / відкриття закордонної філії, реінжиніринг бізнес-процесів ЗЕД підприємства;

висвітлюється стан досліджуваної проблеми на досліджуваному підприємстві (за темою дипломної роботи магістра). Здобувач, використовуючи різноманітні методи аналізу використовуючи різноманітні методи аналізу досліджує сутність, особливості, динаміку та перспективи того економічного явища, яке є об'єктом і предметом дослідження. Відповідно, надається: опис, характеристика сучасного стану досліджуваного питання на підприємстві, діагностування діяльності підприємства щодо обраного напрямку дослідження. Логічним завершенням діагностування має бути формулювання напрямів рішення проблемних питань і узагальнення можливостей досягнення підвищення основних показників зовнішньоекономічної діяльності;

визначаються заходи та пропозиції щодо удосконалення міжнародної економічної діяльності підприємства (установи, організації). Залежно від професійного спрямування, наукових інтересів та теми дипломної роботи здобувач вищої освіти має розробити конкретні висновки й обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення окремого напрямку (напрямів) щодо міжнародної економічної діяльності підприємства або установи чи організації. Пропозиції можуть бути спрямовані на вдосконалення наявних напрямів управління міжнародним бізнесом або удосконалення організаційного, ресурсного, методичного, кадрового забезпечення міжнародної економічної діяльності суб'єкта господарювання. Розробленню пропозицій мають передувати: систематизація виявлених недоліків у організації міжнародного бізнесу; обґрунтування наявних резервів підвищення ефективності міжнародних операцій; вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду кращих підприємств щодо міжнародної економічної діяльності.

Отже, в останньому розділі звіту вирішуватимуться завдання:

розроблення положень, пропозицій, методичного забезпечення (організаційного, інформаційно-аналітичного, технічного, кадрового) щодо вирішуваної проблеми;

визначення основних напрямів розвитку (формування, удосконалення) міжнародної економічної діяльності;

розроблення рекомендацій щодо впровадження нових методів, технологій, методик ухвалення та реалізації управлінських рішень в аспекті вирішення досліджуваної проблеми.

5. Висновок містить основні висновки і результати виконаної роботи (1 – 2 сторінки).

Висновки мають містити короткий огляд отриманих результатів відповідно до поставлених у вступі завдань написання звіту. Тобто, у висновках викладаються найважливіші практичні результати, отримані протягом написання кожного із розділів звіту з практики, а також визначається їхня практична значущість для підприємств, організацій, установ України. Під час написання висновків рекомендується дотримуватися послідовності проведеного в роботі дослідження та вирішених завдань, відображених у вступі звіту з практики. У висновках також наводиться визначення позитивних і негативних сторін питань, що розглядаються, можливість практичного використання отриманих результатів.

6. Список літератури (1 – 2 сторінки). Під час проходження практики і підготовки звіту необхідно використовувати наукові джерела (нормативну документацію, навчальні посібники, інтернет-джерела і т. п.), які рекомендують викладачі згідно з вивченими дисциплінами.

Список використаної літератури має складатися мінімум з 15 джерел, серед яких: нормативні та законодавчі акти, які регулюють питання міжнародних економічних відносин; матеріали періодичних видань, навчальні видання.

7. Додатки. Обов'язковими додатками до звіту з практики є: щоденник практики, завірений керівником практики від організації, установи печаткою установи (організацій), документи, які вивчались під час проходження практики (контракти, бухгалтерські та фінансові звіти та ін. (додаток А)). Також у додаток можуть вноситись рисунки, таблиці та графіки, які не поміщаються в основний текст звіту (розмір більше 1 сторінки формату А4).

Додатки можуть містити:

матеріал, що є необхідним для повноти звіту, але його включення в основну частину звіту може змінити впорядковане та логічне уявлення про роботу;

інформацію, що доповнює основний текст роботи та має самостійне наукове/довідкове значення;

матеріал, що має великий обсяг (більше однієї сторінки) або не може бути послідовно розміщений в основній частині звіту з практики;

текстові документи та їхні копії, додаткові ілюстрації, графіки, рисунки або таблиці;

форми фінансової та статистичної звітності підприємства, яке є базою переддипломної практики;

Положення про відділ міжнародних економічних відносин, що є базою проходження переддипломної практики;

міжнародні контракти, митні та розрахункові документи підприємства, що є базою проходження переддипломної практики.

Обсяг основного тексту звіту з практики має становити 10 – 15 сторінок. Додатки в обсяг основного тексту не входять.

Окремо подається *щоденник практики* (бланк студент отримує на кафедрі, або на сайті університету), що має бути повністю заповнений у належному порядку з печаткою бази практики.

Записи у щоденнику ведуться щоденно. Щоденник регулярно перевіряється й у кінці практики підписується керівником практики від підприємства. Після завершення практики щоденник підписує здобувач вищої освіти і завіряє підписом керівника практики та печаткою підприємства.

Шаблон щоденника переддипломної практики надано в додатку А.

Щоденник є основним документом, що підтверджує проходження здобувачем вищої освіти практики. У щоденнику практики фіксується поточна робота студента і міститься:

календарний план виконання здобувачем вищої освіти програми відповідної практики з оцінкою його виконання та план роботи, який складається разом з керівниками практики від кафедри і підприємства;

робочі записи під час практики;

відгук і оцінка роботи здобувача вищої освіти на практиці;

відгук осіб, які перевіряли проходження практики;

висновок керівника практики від закладу вищої освіти про проходження практики, зокрема підсумкова оцінка роботи здобувача вищої освіти за період практики.

Щоденник здобувач вищої освіти оформляє повністю на місці практики і там же подає для одержання характеристики керівнику переддипломної практики від підприємства.

Під час виконання програми переддипломної практики та написання звіту з неї необхідно дотримуватися вимог академічної доброчесності. Зокрема, відповідно до ст. 42 Закону України «Про освіту» вказується, що дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

дотримання норм законодавства про авторське право та суміжні права;

надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

При цьому порушенням здобувачами освіти академічної доброчесності вважається:

академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

необ'єктивне оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти.

Указані порушення академічної доброчесності є неприпустимими під час підготовки будь-яких наукових робіт.

Здобувачі освіти мають можливість самостійно перевірити роботу на академічний плагіат за допомогою рекомендованих безкоштовних онлайн-сервісів Advego Plagiatus, ETXT, Antiplagiat.

Викладач у обов'язковому порядку перевіряє роботи на дотримання вимог академічної доброчесності.

У разі виявлення викладачем текстових збігів робота повертається здобувачеві освіти на доопрацювання.

3. Вимоги до баз практик

3.1. Переддипломна практика.

Базою для проходження переддипломної практики можуть бути структурні підрозділи підприємств, установ та організацій, які здійснюють

міжнародну економічну діяльність, та мають висококваліфікованих фахівців і забезпечують умови, необхідні для самостійного освоєння здобувачами вищої освіти всієї сфери професійних обов'язків.

Переддипломна практика проводиться на базі:

1) підприємств, установ, організацій, які здійснюють експортно-імпортні операції;

2) підприємств, фірм, які надають послуги іноземним суб'єктам на території України чи за її межами;

3) підприємств, які засновані на спільному з іноземним інвестором капіталі;

4) регіональних управлінь зовнішньоекономічних зв'язків;

5) міністерства економіки України;

6) торгових представництв українських фірм за кордоном та іноземних фірм в Україні;

7) національного банку України та банківських установ, які мають право на здійснення операцій з іноземними валютами та валютними цінностями;

8) міністерства закордонних справ України;

9) науково-дослідних установ системи Національної академії наук України, які здійснюють дослідження проблем міжнародного співробітництва в економічній сфері;

10) торгових або торгово-промислових палат.

З урахуванням вимог ринку праці, прогнозованої зони майбутньої діяльності та можливостей баз практики, здобувачі вищої освіти можуть проходити переддипломну практику на посадах:

економіста з управління зовнішньоекономічних зв'язків обласної адміністрації;

менеджера відділу зовнішньоекономічних зв'язків підприємств, установ, організацій;

економіста валютного відділу банку;

митного брокера;

спеціаліста відділу маркетингу;

перекладача й аналітика відділу інформації;

спеціаліста відділу реклами та ін.

Підприємства мають відповідати сучасним вимогам, тобто застосовувати передові форми та методи управління й організації планово-

економічної роботи, комерційної та маркетингової діяльності, бухгалтерського обліку, впроваджувати прогресивні технології виробництва, організації праці й управління. Місця та бази практики визначаються договорами, що укладаються університетом і підприємствами (організаціями), заявками підприємств, організацій, власним вибором місця практики студентами. Студенти проходять практику по одному або невеликими групами (по 4 – 5 осіб). Керівниками практики від підприємства є призначені наказом досвідчені керівники підрозділів чи відділів суб'єкта господарювання, які здійснюють керівництво відповідно до програми практики та разом зі студентом складають календарний план проходження практики.

4. Організація проведення та керівництво практиками

4.1. Переддипломна практика.

Практична підготовка здобувачів вищої освіти проходить індивідуально на підприємствах (організаціях, установах). Кожен із здобувачів вищої освіти знаходиться в ролі практиканта або займає певну посаду під час проходження практики на підприємстві (організації, установі). За наявності вакантних місць здобувачі вищої освіти можуть зараховуватися на штатні посади, якщо робота на цих посадах відповідатиме вимогам програми практичної підготовки.

Здобувачі вищої освіти направляються на практику до підприємств (організацій, установ), з якими укладено договори про підготовку фахівців або туди, де вони після закінчення університету будуть працевлаштовані або ж самостійно обирають базу практики за своїми інтересами. Здобувачі вищої освіти можуть самостійно, з дозволу профільної кафедри або деканату, обирати для себе базу практики та пропонувати її для використання. При цьому, однією з умов дозволу має бути надання можливості бази практики здобувачу вищої освіти виконати програму практики в повному обсязі.

Підприємства (організації, установи), які використовуються як бази практики, мають відповідати таким вимогам:

здатність забезпечити виконання програми практики;

наявність структурних підрозділів, галузей що відповідають спеціальності, за якою здійснюється підготовка фахівців в університеті;

можливість кваліфікованого керівництва практикою здобувачів вищої освіти;

надання здобувачам вищої освіти на час практики можливості працювати на штатних посадах, робота на яких відповідає програмі практики (за наявності відповідних вакансій);

надання здобувачам вищої освіти права користуватися економічною інформацією, лабораторіями, технічною та іншою документацією, необхідною для виконання програми практики, з урахуванням політики конфіденційності підприємства (організації, установи);

можливість наступного працевлаштування випускників університету (на загальних підставах за наявності вакансій).

Визначення баз практики здійснюється адміністрацією університету на основі прямих договорів про співпрацю з підприємствами (організаціями, установами) незалежно від їхніх організаційно-правових форм і форм власності.

Зміна бази практики можлива тільки з поважних причин і лише до подання проекту наказу про проходження практики.

Самостійно змінювати базу практики здобувач вищої освіти не має права. У разі самостійної зміни бази практики, неявки до місця практики без поважних причин вважатиметься, що здобувач вищої освіти не виконав навчального плану і може бути відрахований з університету.

З базами (підприємствами, організаціями, установами) завчасно укладаються договори щодо проведення практик. Термін дії цих договорів погоджується сторонами договору та може визначатися на період конкретного виду практики або на термін до п'яти років.

Керівник практики від підприємства, який здійснює загальне керівництво практикою:

несе особисту відповідальність за проведення практики у межах своєї компетенції;

організовує практику згідно з програмою практики;

визначає місця практики, забезпечує найвищу ефективність її проходження;

організовує проведення відповідними фахівцями інструктажу з охорони праці, безпеки життєдіяльності, протипожежної безпеки, виробничої санітарії та внутрішнього розпорядку;

забезпечує виконання графіків проходження практики у структурних підрозділах підприємства;

надає практикантам можливість користуватися наявною літературою, необхідною документацією, лабораторіями, майстернями підприємства для виконання програми практики;

забезпечує та контролює дотримання практикантами правил внутрішнього розпорядку;

створює необхідні умови для засвоєння здобувачами вищої освіти нової техніки, передових технологій, сучасних методів організації праці;

контролює дотримання законодавства України про працю тощо.

Обов'язки безпосередніх керівників, призначених базами практики, зазначено в окремих розділах договорів про проведення практики здобувачів вищої освіти університету.

Керівник практики від кафедри:

розробляє тематику індивідуальних завдань, яка враховує передбачувану тематику кваліфікаційних робіт;

контролює своєчасне прибуття здобувачів вищої освіти до місць практики;

здійснює контроль за виконанням програми практики, термінами її проведення;

надає методичну допомогу здобувачам вищої освіти під час виконання ними індивідуальних завдань і збору матеріалів для кваліфікаційної роботи;

проводить обов'язкові консультації щодо оброблення зібраного матеріалу та його використання у звіті з практики та кваліфікаційній роботі;

оцінює оформлення звіту-щоденника;

може приймати захист звітів здобувачів вищої освіти з практики у складі комісії.

Здобувачі вищої освіти університету зобов'язані:

до початку практики одержати від координатора (координаторів) практичної підготовки зі спеціальності методичні матеріали (програму, методичні рекомендації, індивідуальне завдання тощо) та консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;

своєчасно прибути до бази практики;

у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики та вказівками її керівників;

вивчити й суворо дотримуватися правил охорони праці, безпеки життєдіяльності, протипожежної безпеки, виробничої санітарії та правил внутрішнього розпорядку;

нести відповідальність за виконану роботу та її результати, показувати приклад свідомого і сумлінного ставлення до праці;

своєчасно, не пізніше тижня після закінчення практики, надати координатору практичної підготовки за спеціальністю всі необхідні організаційні документи, а викладачу – керівнику практики від кафедри – щоденник практики та звіт про її проходження. У термін, установлений наказом ректора, захистити звіт з переддипломної практики перед створеною на кафедрі комісією;

здати звіт про переддипломну практику на кафедру для зберігання.

5. Оцінювання результатів практики

Оцінюють результати проходження й захисту практик за 100-бальною системою оцінювання результатів навчання, прийнятою в університеті (табл. 4).

Таблиця 4

Шкала оцінювання результатів проходження й захисту практики

Оцінка (за чотирибальною шкалою)	Оцінка (за стобальною шкалою)
Диференційована шкала	
Відмінно	90 – 100
Добре	74 – 89
Задовільно	60 – 73
Незадовільно	1 – 59
Недиференційована шкала	
Зараховано	60 – 100
Не зараховано	1 – 59

Підсумкова кількість балів, набута здобувачем вищої освіти за результатами проходження практики, враховує:

відгук керівника від бази практики;

відгук керівника від кафедри;

презентацію здобувачем вищої освіти результатів проходження практики під час захисту звіту;

відповіді на запитання.

Здобувачі вищої освіти, які не захистили у призначений термін звіт із практики, будуть мати академічну заборгованість.

Критерії оцінювання звіту із переддипломної практики та відповідей студентів під час захисту звіту:

переддипломна практика:

1 – 59 балів – здобувач допустив суттєві помилки під час вирішення завдань практики; звітні документи оформлено з численними помилками; студент неспроможний дати пояснення виконаних розрахунків; оцінка керівника з практики та характеристика свідчать про низький рівень володіння знаннями, уміннями та компетенціями;

60 – 73 бали – звіт про проходження практики та щоденник практики оформлено з численними помилками або не в повному обсязі; на захисті студент проявив повне незнання досліджуваного об'єкта, не зумів задовільно відповісти на поставлені запитання членів комісії;

74 – 89 балів – програму практики розкрито, але мають місце окремі недоліки непринципового характеру; недостатньо використано в процесі аналізу матеріали звітності; мають місце окремі зауваження щодо оформлення звіту, щоденника; студент на захисті продемонстрував добрі знання, відповів на запитання членів комісії;

90 – 100 балів – звіт про проходження практики та щоденник практики оформлені відповідності до вимог і подані до захисту у визначений кафедрою термін; звіт містить елементи новизни, має практичне значення; студент оволодів навичками дослідної роботи: збору інформації, аналізу, формулювання висновків, пропозицій; відповідь студента на питання членів комісії вичерпна.

Рекомендована література

1. Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця [Електронний ресурс] : наказ № 5 від 26.10.2020 р. – Режим доступу : <https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/Polozhennya-pro-organizatsiyu-osvitnogo-protsesu-u-HNEU.pdf>.

2. Положення про практичну підготовку в Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця, затвердженого наказом 31.01.2020 р. № 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/Polozhennya-pro-organizatsiyu-praktyky-studentiv.pdf>.

3. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, затверджене наказом Міністерства освіти України від 08.04.1993 р. № 93 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93#Text>.

4. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : Закон України № 1556-VII від 01.07.2014 р. (зі змінами та доповненнями). – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1556-18>.

5. Про освіту [Електронний ресурс] : Закон України № 2145-VIII від 05.09.2017 р. (зі змінами та доповненнями). – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2145-19>.

Додатки

Додаток А

Шаблон щоденника переддипломної практики

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

*"Немає поганих професій,
але є такі,
якими ми поступаємося іншим"*

(М. Замакоїс).

61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А,

тел.: 702-07-17, 702-04-59

www.hneu.edu.ua

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

студента _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

факультет _____

кафедра _____

освітньо-кваліфікаційний рівень _____

Спеціальність (освітня програма) _____

(шифр і назва)

курс _____, група _____

РОЗПОРЯДЖЕННЯ НА ПРАКТИКУ

Студента _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

направлено на _____ практику
(вид практики)

в місто _____ на _____
(назва підприємства)

Термін практики: із _____ до _____ 20__ р.
(включно з проїздом туди й назад).

Керівник практики від ЗВО _____
(посада, прізвище, ім'я, по батькові)

Печатка
ЗВО
Декан факультету _____
(підпис, прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник практики від підприємства _____
(посада, прізвище, ім'я, по батькові)

Прибув на підприємство
Печатка
підприємства
« ____ » _____ 20__ р.

_____
(посада, підпис, прізвище, ініціали відповідальної особи)

Вибув із підприємства
Печатка
підприємства
« ____ » _____ 20__ р.

_____
(посада, підпис, прізвище, ініціали відповідальної особи)

1. Основні положення практики

1.1. Студент до відбуття на практику має прослухати інструктаж керівника практики та отримати:

оформлений щоденник;

індивідуальні завдання із практики;

два примірники календарного графіка проходження практики (один – для студентів та один – для керівника практики від підприємства);

направлення на практику;

направлення на поселення в гуртожиток (у разі потреби).

1.2. Студент, прибувши на підприємство, має подати керівникові від підприємства щоденник, пройти інструктаж із техніки безпеки й пожежної профілактики, ознайомитися з робочим місцем, правилами експлуатації устаткування та уточнити план проходження практики.

1.3. Під час проходження практики студент зобов'язаний суворо дотримуватися правил внутрішнього розпорядку підприємства.

1.4. Звіт про практику студент складає, відповідно до календарного графіка проходження практики й додаткових указівок керівників практики від ХНЕУ ім. С. Кузнеця та підприємства.

1.5. Практику студента оцінюють за 100-бальною системою та враховують під час призначення стипендії нарівні з іншими навчальними дисциплінами навчального плану.

1.6. Студента, що не виконав вимог до практики й дістав негативний відгук про роботу або незадовільну оцінку під час захисту звіту, направляють повторно на практику у вільний від навчання час.

3. Робочі записи під час практики

Lined area for notes with 30 horizontal lines.

5. Відгук осіб, які перевіряли проходження практики

---

6. Висновок керівника практики від закладу вищої освіти про проходження практики

Дата складання звіту «____» _____ 20__ року

Оцінка:
за шкалою університету _____
(словами)

Керівник практики від закладу вищої освіти

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

7. Правила ведення й оформлення щоденника

7.1. Щоденник – це основний документ студента під час проходження практики.

7.2. Коли студент проходить практику за межами міста, у якому розміщено університет, щоденник для нього є також посвідченням про відрядження, що підтверджує тривалість перебування студента на практиці.

7.3. Під час практики студент щодня має записувати в щоденник усе, що він зробив за день для виконання календарного графіка проходження практики. Докладні записи він веде в робочих зошитах, які є продовженням щоденника.

7.4. Не рідше як раз на тиждень студент зобов'язаний подавати щоденник на перегляд керівникам практики від університету та від підприємства, які перевіряють щоденник, дають письмові зауваження, додаткові завдання й підписують записи, що їх зробив студент.

7.5. Після закінчення практики щоденник разом зі звітом має бути переглянуто керівниками практики, які складають відгуки й підписують його.

7.6. Оформлений щоденник разом зі звітом студент має здати на кафедру.

Без заповненого щоденника практику не зараховують.

Зміст

Вступ	3
1. Види, загальні характеристики, мета та заплановані результати практик	4
2. Зміст практик	7
3. Вимоги до баз практик	14
4. Організація проведення та керівництво практиками	16
5. Оцінювання результатів практики	19
Рекомендована література	21
Додатки	22

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Наскрізна програма практики
для студентів спеціальності
292 «Міжнародні економічні відносини»
освітньої програми «Міжнародний бізнес»
другого (магістерського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Отенко** Ірина Павлівна
Птащенко Олена Валеріївна
Іващенко Ганна Анатоліївна

Відповідальний за видання *І. П. Отенко*

Редактор *А. С. Ширініна*

Коректор *В. Ю. Труш*

План 2023 р. Поз. № 2 ПП. Обсяг 31 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

---

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*